

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА

"Про розроблення єдиних зразків каліграфічного письма цифр, українських букв та їх з'єднань"

Постановою Кабінету Міністрів "Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання" від 16.11.00 №1717 одним з основних напрямів роботи загальної середньої освіти визначено підвищення якості змісту початкової загальної освіти та рівня її навчально-методичного забезпечення.

Письмо - складний психофізіологічний процес не лише для шестирічних учнів, а й загалом для всіх молодших школярів. Ефективність і успішність навчання каліграфічному письму значною мірою залежить від забезпечення учнів початкових класів прописами, робочими зошитами з правильною графікою цифр, букв та їх з'єднань.

Державний стандарт початкової загальної освіти передбачає формування графічних навичок письма; правильного, чіткого зображення цифр, букв та їх поєднань; плавного письма складів, слів. Робота над каліграфією, технікою письма не обмежується періодом навчання грамоти, а має продовжуватися у наступних класах. Увага до цього аспекту письма необхідна не тільки під час виконання школярами спеціальних вправ у написанні окремих цифр, літер, їх елементів, буквосполучень, слів, але й під час виконання всіх інших письмових робіт.

Характерною особливістю сучасного забезпечення змісту початкової освіти є його варіативність. Тому до "Букварів" різних авторів видано понад десять прописів, графіка яких суттєво відрізняється, що породжує значні труднощі у навчальному процесі для учнів і вчителів та знижує його ефективність. З огляду на це виникла необхідність створення "Єдиних зразків каліграфічного письма цифр, українських букв та їх з'єднань".

З метою уніфікації графіки, відпрацювання методичного апарату написання цифр, букв та їх з'єднань, полегшення роботи вчителів було створено робочу групу для розроблення "Єдиних зразків каліграфічного письма цифр, українських букв та їх з'єднань" під керівництвом головного наукового співробітника Інституту педагогіки АПН України, дійсного члена АПН України, доктора педагогічних наук, професора Вашуленка М.С. У складі робочої групи працювали фахівці з досвідом із галузі каліграфії: Прищепа О.Ю., доцент лабораторії початкового навчання Інституту педагогіки АПН України, кандидат педагогічних наук; Кучинський М.В., доцент Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, кандидат філологічних наук; Трунова В.А., доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання Ізмаїльського гуманітарного університету, кандидат педагогічних наук; спеціалісти департаменту загальної середньої і дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України, методисти Науково-методичного центру середньої освіти та Науково-методичного центру організації розробки та виробництва засобів навчання, вчителі-практики, методисти.

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 25.02.03 № 104 "Про розроблення єдиних зразків каліграфічного письма цифр, українських букв та їх з'єднань", враховуючи особливості першокласників, традиційні і сучасні технології, робочою групою розроблено "Основні технічні характеристики форми рукописних букв українського алфавітів для використання в загальноосвітніх навчальних закладах України", "Основні технічні характеристики форм цифр для використання в загальноосвітніх навчальних закладах України" (додатки 1,2).

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.01 № 440 "Про порядок надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України" відповідні матеріали розглянуто і схвалено для

розроблення комп'ютерного варіанту "Єдиних зразків каліграфічного письма цифр, українських букв та їх з'єднань" на комісії з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України.

Матеріали, підготовлені робочою групою, пропонуються для розгляду колегією Міністерства освіти і науки України щодо надання навчальному виданню "Єдині зразки каліграфічного письма цифр, українських букв та їх з'єднань" грифа "Затверджено Міністерством освіти і науки України" з наступною публікацією його в Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України, науково-методичному журналі "Початкова школа" та в інших педагогічних виданнях.

Просимо розглянути.

Директор департаменту загальної
середньої та дошкільної освіти

П.Б.Полянський

Директор Науково-методичного
центру середньої освіти

Ю.І.Завалевський

Додаток 1

**Основні технічні характеристики форми рукописних букв
українського алфавіту для використання
в загальноосвітніх навчальних закладах України**

Назви ліній графічної сітки зошита № 1:

- верхня та нижня рядкові лінії;
- міжрядкова (підрядкова, надрядкова; верхня, нижня міжрядкові - залежно від розташування її відносно робочого рядка);
- похила (під кутом 65 градусів);
- h - висота робочого рядка (4 мм);
- h (1) - відстань між верхньою міжрядковою та верхньою рядковою (6 мм);
- h (2) - відстань між нижньою рядковою та нижньою міжрядковою (6 мм).

Написання великих букв:

висота - $h + h(1)$;

ширина великих літер (шириною є відстань між основними елементами) - h, крім Ж, О, Ш, Щ, Ф, Т, ширина яких становить $1,5 h$; ширина букви Ю - $2 h$, у буквах В, З, Е нижній півовал ширший за верхній на $1 \frac{1}{4} h$ і висота його дорівнює $\frac{1}{2} (h+h(1))$;

нахил букв 65 градусів.

Ліві заокруглення у буквах, які починаються чи закінчуються над нижньою рядковою лінією (А, Б, В, Г, Ж, З, І, Ї, К, Л, М, Н, П, Р, Т, У, Ф, Х, Ц, Ю, Я), відступають від неї на $\frac{1}{3} h$.

Праві заокруглення елементів букв А, Е, Є, Ж, Й, К, Л, М, Н, П, С, Т, Х, Ч, Ш, Я (над нижньою рядковою лінією) закінчуються на $\frac{1}{2} h$.

Елементи в буквах, які починаються чи закінчуються під верхньою міжрядковою лінією (Б, В, Г, Д, П, Р, Т) відступають від неї на $\frac{1}{2} h(1)$, крім елементів в буквах Е, Є, Ж, Й, З, І, И, Ї, Н, О, С, У, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, З, Ю, які відступають на $\frac{1}{3} h(1)$.

Коротка горизонтальна у букві А проводиться по верхній рядковій лінії у буквах Ю, Є, Э розташовується на $\frac{1}{2} (h+h(1))$, її довжина – $\frac{1}{2}$ ширині-- овалу (півовалу).

Поєднання елементів у буквах Б, В, Е, Є, Ж, З, К, Н, Х робиться на $\frac{1}{2} (h+h(1))$; у буквах А, Л, М, У, Ч (перших два елементи), у букві Ф (перше-третій) – $\frac{1}{2} h(1)$; у букві М другий і третій елементи $\frac{1}{2} (h+h(1))$.

Складові елементи букви "крапка", "дві крапки", "коротка горизонтальна "вигнута лінія" (букв І, Ї, Й, Ї) не поєднуються з іншими елементами букв і пишуться над надрядковою на $\frac{1}{4} h$ (2).

Довжина питель букв Ц, Щ – $\frac{1}{3} h$ (2).

Ширина питель букв Ц, Щ – $\frac{1}{4} h$.

Ширина заокруглень прямих похилих ліній ліворуч і праворуч та півовалів (вгорі в низу) - не менше $\frac{1}{2} h$ (1).

Висота овалу у букві Я - h (1).

Довжина горизонтального елемента у буквах Б, Г, П - $2,5 h$, Т - $3 h$.

Довжина вигнутого другого складового елемента букви Г - h .

Написання малих букв:

- висота малих букв - h ;

- висота малих букв з елементами, які виходять за межі рядка - $h+h_1$ або $h+h_2$;

- ширина букви – $\frac{2}{3} h$, ширина букв ж, т, ф, ш, щ - $1 \frac{1}{2} h$;

- нахил букв - 65° градусів.

Заокруглення у буквах а, б, г, д, є, ж, з, к, о, п, р, с, т, ф, х, ю, які починаються під верхньою рядковою лінією, відступає від неї на $\frac{1}{3} h$.

Ліве заокруглення у буквах г, е, л, м, я; а, г, є, ж, з, и, і, ї, й, к, н, п, р, с, т, у, ф, х, ч, ш, які починаються чи закінчуються над нижньою рядковою лінією - відступає від неї на $\frac{1}{3} h$.

Праве заокруглення елементів букв, нижня петля, які закінчуються над нижньою рядковою лінією, відступають від неї на $\frac{1}{2} h$.

Ширина петлі у буквах ц, щ – $\frac{1}{4} h$.

Довжина в петлі у буквах ц, щ – $\frac{1}{2} h$.

Довжина петлі у буквах в, д, з, у - h (1) або h (2), початок написання петлі у букві з - на $\frac{1}{4} h$.

Ширина заокруглень прямих елементів букв $\frac{1}{2} h$.

Написання горизонтального короткого елемента у буквах є, н, є, ю, овального елемента у буквах я, ь, , ъ, поєднання другого і третього елементів букви к - на $\frac{1}{2} h$.

Складові елементи букви і, ї, й (крапка, дві крапки, коротка горизонтальна вигнута лінія) - не поєднуються з іншими елементами букв і пишуться над верхньою рядковою лінією на $\frac{1}{4} h_1$.

Довжина вигнутого другого складового елемента букви г – $\frac{1}{2} h(1)$.

Довжина горизонтальної частини другого елемента букви б – $\frac{1}{2} h_1$.

Поєднання букв здійснюється за допомогою короткої похилої прямої і вигнутої ліній.

Додаток 2

Основні технічні характеристики форм цифр для використання в загальноосвітніх навчальних закладах України

Цифри від 1 до 10 пишуться зліва направо під нахилом 65° у першому класі висотою в одну клітку в напрямі від верхньої правої частини квадрата до середини нижньої частини квадрата.

Основні елементи цифр

" , / " - коротка і довга пряма похила лінія;

"о, о, О, О " - правий і лівий (малий і великий) півовали;

"о, о, О " - малий (правий і лівий) і великий овали;

" ~ " - горизонтальна хвиляста лінія;

" - " - коротка горизонтальна лінія;

" ~ " - дугоподібна лінія .

Нуль — великий лівий овал.

Пишеться трохи нижче верхнього правого кута клітинки, заокруглюється ліворуч, пишеться до середини нижньої сторони клітинки і піднімається вгору до початку написання цифри.

Один складається з короткої і довгої похилих літ. Перший елемент (коротка пряма похила лінія) пишеться трохи вище середини клітинки до правого верхнього кута, звідти продовжуємо вниз довгу пряму похилу лінію до середини нижньої сторони клітинки.

Два складається з верхнього правого заокруглення, довгої прямої похилої лінії та хвилястої горизонтальної лінії.

Починається вище середини клітинки, заокруглюється вгору праворуч до верхньої сторони клітинки і переходить в малий правий півовал, що продовжується довгою прямою, похилою лінією на середині нижньої сторони клітинки. Від неї пишеться горизонтальна хвиляста лінія праворуч до нижнього кута клітинки.

Три складається з двох малих правих півовалів.

Перший елемент пишеться вище середини клітинки, заокруглюється вгору праворуч до верхньої сторони клітинки і переходить в малий правий півовал, що прописується вниз до середини клітинки. Від нього безвідривно пишеться більший півовал, що, торкаючись середини нижньої лінії, заокруглюється ліворуч трохи вище неї.

Чотири складається з короткої прямої похилої лінії, короткої горизонтальної лінії та довгої прямої похилої лінії.

Від середини верхньої сторони клітинки пишеться вниз ліворуч коротка пряма похила лінія, що проводиться нижче середини клітинки. Далі, не відриваючи руки, пишеться горизонтальна пряма лінія праворуч, що не доводиться до правої вертикальної сторони. Від верхнього правого кута вниз проводиться довга пряма похила лінія до середини нижньої сторони клітинки, торкаючись другого елементу цифри.

П'ять складається з короткої прямої похилої лінії, правого півовалу та дугоподібної лінії. Пишеться коротка, пряма, похила лінія від середини верхньої сторони клітинки вниз трохи праворуч на половину клітинки. Далі, не відриваючи руки, пишеться так, щоб він не торкався правої сторони клітинки і заокруглюється ліворуч ближче до нижнього лівого кута. Вгорі від першого елемента пишеться дугоподібна лінія до верхнього правого кута.

Шість складається з великого лівого півовалу та малого овалу. Ширина цифри внизу та вгорі однакова.

Пишеться нижче правого верхнього кута від правої сторони клітинки, заокруглення ліворуч, що переходить в лівий півовал, який внизу переходить в малий правий овал, що з'єднується ліворуч з першим елементом вище середини клітинки.

Сім складається з хвилястої горизонтальної лінії, довгої прямої похилої лінії та короткої горизонтальної лінії.

Починається трохи нижче середини верхньої сторони клітинки хвилястою горизонтальною лінією праворуч до верхньої правої вершини кута. Потім, не відриваючи руки, пишеться вниз довга, пряма, похила лінія до середини нижньої лінії клітинки. Посередині другого елемента проводиться горизонтальна лінія симетрично з двох сторін.

Вісім складається з верхнього і нижнього овалів.

Починати, можна двома способами: як написання цифр два або шість.

Дев'ять складається з малого лівого овалу та великого правого півовалу. Ширина цифри внизу та вгорі однакова.

Починається малий лівий овал від правої сторони клітинки із заокруглення вгору ліворуч, що переходить в лівий малий овал нижче середини клітинки і піднімається вгору до зустрічі з його початком та, не відриваючи руки, опускається вниз, створюючи великий правий півовал так, щоб він торкнувся середини нижньої сторони клітинки, заокруглюючись внизу ліворуч.

Зразки написання букв

Аа Бб Вв Гг
Гг Дд Ее Ёё
Жж Зз Ии Її
Йй Кк Лл Мм
Нн Оо Пп Рр
Сс Тт Уу Фф
Чч Шш Хх Цц
Щщ Ъ ъ Юю Яя
Ээ Ёё Ъ ъ

ам ал ця лг ля фл зл вл ьл
до да кс ір ид це го фе ве
ат ги гв фл ду ау др
вк вл ол юз кл юл оф во вор
Пл Жл Хл Хл Пл
Гл Ал Зя Гл Гл Гл
Дл Дя До Дж